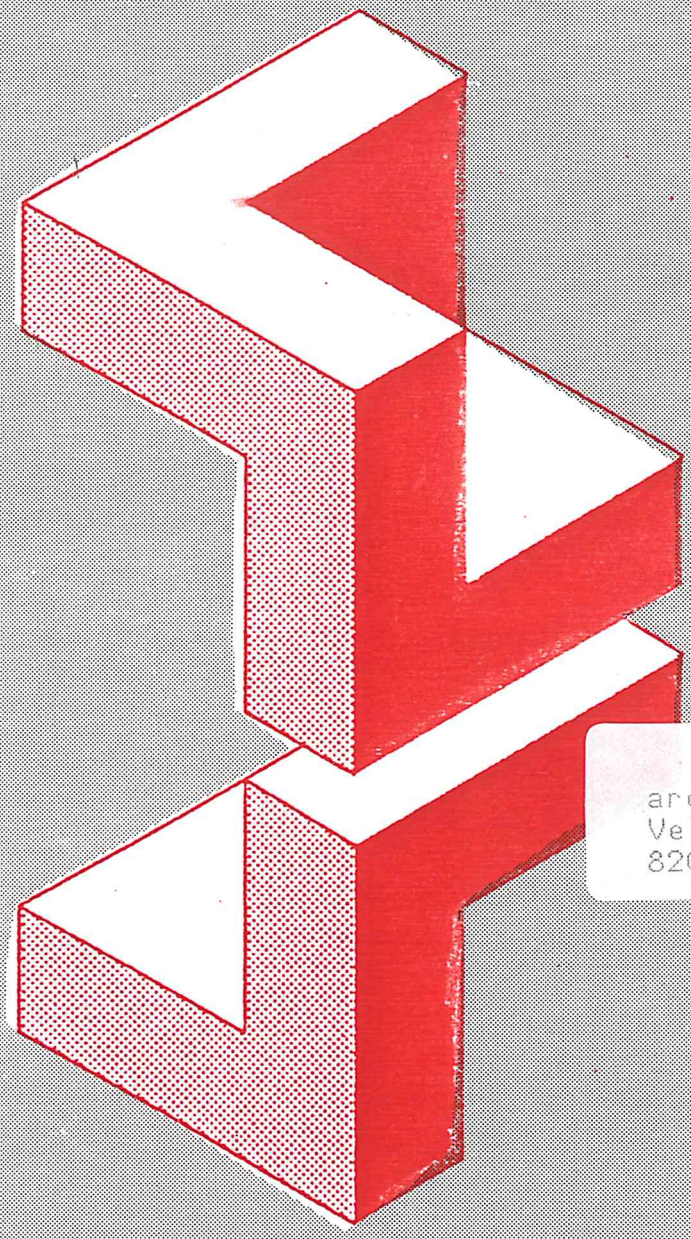
archipel

AFGIFTEKANTOOR BRUGGE X - MAANDBLAD OKTOBER 90

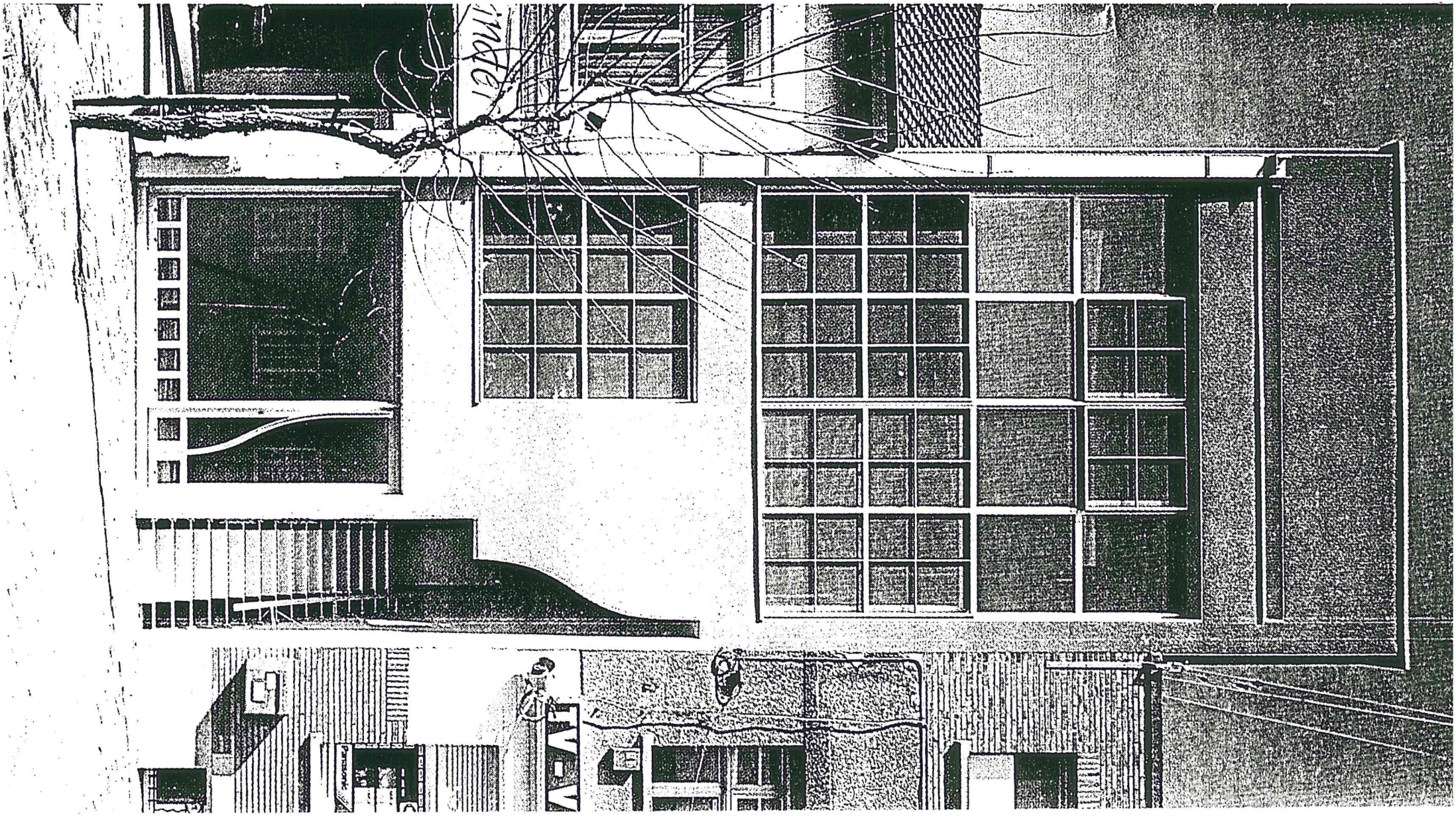

arch. CARDINAEL Philip
Veldstraat 65
8200 Brugge (St-Michiels)

KoMA

EEN EVENEMENT ROND ARCHITECTUUR IN HET KORTRIJKSE

woning Bourgeois Roeselare
C. Grimonprez

voor de oktoberaktiviteit richten we ons naar het Kortrijkse. In 1988 was er de manifestatie "Architektuur als Buur" in Gent. Van 13 oktober tot 4 november gaat thans een gelijkaardige manifestatie door in het Kortrijkse. Een centrale tentoonstelling, een katalogus en geleide busparcours gewijd aan architektuur in en rond Kortrijk. Dit belangrijk initiatief om architektuur naar het publiek te brengen is dit keer geen initiatief van architekten maar van een kommissie van de Jonge Kamer Jaycees Kortrijk. Een initiatief dat we ten volle steunen.

KOMA ... KONFRONTATIE MODERNE ARCHITEKTUUR
op zaterdag 20 oktober

vrijdag 16 november 't Leerhuys 20u.30 Brugge
TICINO ... EEN ARCHITEKTUUR-KULTUUR
De konfrontatie van 50 druk fotografe-rende ARCHIPEL-architektuurtoeristen in die streek leverde in mei jl. een schat aan dia's op waarmee **Philip Cardinael** een montage op drie schermen opzet. **Marc Felix** zorgt voor wat duiding en **Sieg Vlaeminck** zou een debat willen uitlokken over het fenomeen Ticino ... een streek ... een architektuurkultuur.

vrijdag 7 december in een Hotel aan het Zand te Brugge.
DOMINIQUE PERRAULT
In samenwerking met **'Bouwen Wonen Nu'** zijn kontakten gelegd om de ontwerper van de nieuwe Bibliotèque de France naar Brugge te halen (momenteel nog onder voorbehoud).
korrektie vorig bulletin : 7 dec, niet 17 dec).

vrijdag 18 januari om 20u.30
't Leerhuys Brugge
ARCHITECTUURWEDSTRIJD DUROX
Een paneelgesprek tussen drie laureaten en een jurylid over de zin van architek-tuurwedstrijden en over de specifieke inzendingen. Begeleid door een selektie uit de tentoonstelling. Vermoedelijke samenstelling van het panel : **Christiaan Grymonprez, Patrick Lefebure, John Moëns en Jan Bruggemans.**

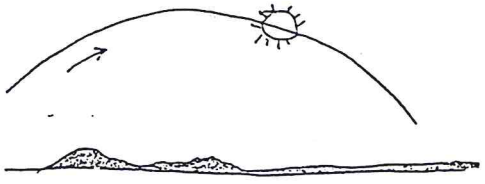
vrijdag 15 februari om 20u.30
't Leerhuys Brugge
ARCHITEKTUUR EN MUZIEK ...
Een kultuurfilosofische benadering van de paralellen van twee werelden die op het eerste zicht niets met elkaar te maken hebben ... of juist wel ? Kultuurhistorikus **Michel Dutrieue** ziet verbanden.

vrijdag 21 maart

vrijdag 19 april
noteer deze data alvast op uw agenda. Kontakten werden gelegd met twee boeiende architekten : een Waal en een Nederlander. Nieuws volgt.

8-9-10-11-12 mei (lang week-end O.L.H. Hemelvaart)
ARCHITEKTUURREIS NOORD ITALIE met reisleider **Gustavo Mul-hall.** Het is echt nog te vroeg om nu reeds te reserveren. Maar de reis zal enkel voorbehouden zijn aan ARCHIPEL-leden. Het wordt opnieuw een reis volgens de beste ARCHIPEL-tradities.

vrijdag 14 juni te Oostende
INDUSTRIELE ARCHEOLOGIE
In de enigszins surrealistische omgeving van prachtige leegstaande loodsen, geeft **Adriaan Linters** (voorzitter vereniging voor Industriële Archeologie) een overzicht van de huidige stand van zaken op dit vlak.

Volgende bedrijven geven hun medewer-king aan de ARCHIPEL-werking in 90-91 : **KORAMIC-POTTELBERG , DUROX, MARBRA LYS , KNAUFF , BALTA , MIPOLAM , DOW ,** en **GLAVERBEL .** De logo's van deze sponsors vindt u in dit en volgende bulletins. We danken deze bedrijven voor hun bereidwillige steun. Een belangrijke bijdrage die ARCHIPEL in staat stelt een programma samen te stellen op niveau.

KoMA

EEN EVENEMENT ROND ARCHITECTUUR IN HET KORTRIJKSE

KoMA staat voor "Konfrontaties in Moderne Architectuur", een konfrontatie tussen gebouwen (privé woningen, woongroeperingen, bedrijfsgebouwen, openbare gebouwen ...), tussen stijltendensen (functionalisme, postmodernisme...), tussen nieuwbouw en vernieuwbouw, tussen materialen (beton, baksteen, staal, glas,...) : een benadering van architectuur als kunst in al haar facetten. KoMA is opgericht binnen de Jonge Kamer Jaycees Kortrijk met als bedoeling een evenement rond architectuur te organiseren.

De laatste jaren wordt de publieke opinie steeds gevoeliger voor kwaliteit in de architectuur. Tentoonstellingen en manifestaties in enkele grote steden versnellen deze trend : "Architectuur als Buur" in Gent (1988) en "Stad aan de Stroom" in Antwerpen (1990).
Met haar initiatief wil KoMA ook een actief beleven van architectuur stimuleren in Zuid-West-Vlaanderen, een regio waar architectuurbewustzijn nog té zelden ervaren wordt als beeldbepalend voor de omgeving.

Vanuit deze overwegingen organiseert KoMA, gedurende de maand oktober 1990 een evenement rond architectuur, gericht naar een breed publiek.

Teneinde een representatief beeld te schetsen rond de evolutie van de moderne architectuur in Zuid-West-Vlaanderen sinds 1958, deed KoMA via het tijdschrift A+Aktueel een oproep tot de architecten om materiaal over eigen ontwerpen en realisaties in te dienen. Ondertussen verkende de commissie zelfs systematisch de ganse streek. Op die manier werd een uiteenlopend en zo volledig mogelijk aanbod verkregen. Een jury bestaande uit de architecten Jan Apers, Tijl Eyckerman, Jo Lefebure, Jean-Pierre Vanacker en Eddy Vanzieleghem, quoteerde een 300-tal realisaties. De samenstelling van de jury stond borg voor een streven in alle objectiviteit naar goede en betekenisvolle architectuur. Voor KoMA kwamen de 100 beste werken in aanmerking voor een tentoonstelling : de beoordeling van het nog evident kwaliteitsverschil binnen deze waaier wordt overgelaten aan het aandachtig oog van de kritische bezoeker.

Deze werken worden gepresenteerd in een tentoonstelling, zo plastisch mogelijk, met grafisch materiaal, foto's en maquettes. Hiernaast worden "Architecturale Promenades" georganiseerd in de Kortrijkse regio, waarin de meest uiteenlopende aspecten van moderne architectuur worden belicht. De parcours kunnen individueel worden afgelegd of in architectuurbusjes onder leiding van een gids, waarbij dan ook zoveel mogelijk interieurs zullen worden bezocht. Bij dit alles zal een parcoursplan en een representatieve katalogus uitgegeven worden. De bedoeling van deze luxe katalogus is een standaardwerk te worden over moderne architectuur in de Kortrijkse regio. De katalogus zal enkele inleidende artikels bevatten van gerenommeerde specialisten zoals Paul Debrabandere (voorzitter Adviescomitee Bouwkundig Erfgoed en Landschapszorg Kortrijk), Karel Debaere (ingenieur Leiedal), Fernand Van Walleghem (stadsingenieur Kortrijk) en Marc Dubois (docent aan het Hoger Architectuurinstituut St.-Lucas te Gent). Verder bevat de katalogus een rijk geïllustreerde "Architecturale Promenade" van 1958 tot 1990.
De katern aan de katalogus bevat een architectuurkaart waarop de in de katalogus opgenomen en beschreven werken worden uitgestippeld.

Als onderdak voor de tentoonstelling werd gekozen voor "'t Kanaal", een tot kultureel centrum verbouwd industrieel pand aan de rand van Kortrijk (Stasegemsesteenweg 110b te Kortrijk).
De tentoonstelling zal worden geopend op zaterdag 13 oktober 1990. De sluiting is voorzien op zondag 4 november 1990. De busritten worden georganiseerd tijdens de laatste 3 weekends.

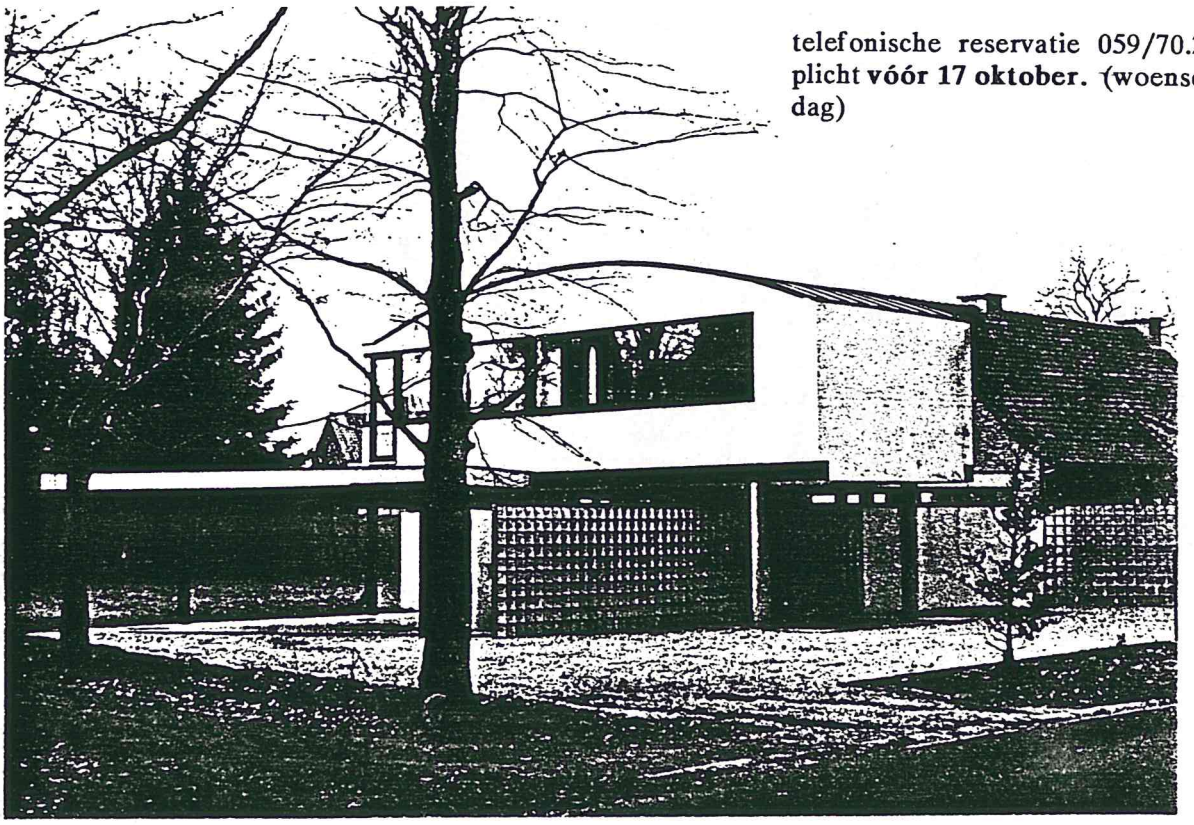
ZATERDAG 20 OKTOBER KOMA
... KONFRONTATIES MODERNE ARCHITEKTUUR

afspraak :
13u.00 - Kultureel Centrum "'t Kanaal", Stasegemsesteenweg 110B, Kortrijk (aangeduid met K op het kaartje).

programma :
13u.00 - bezoek tentoonstelling
14u.00 - architektuurparcours met minibusjes

kostprijs :
750 F - studenten 550 F

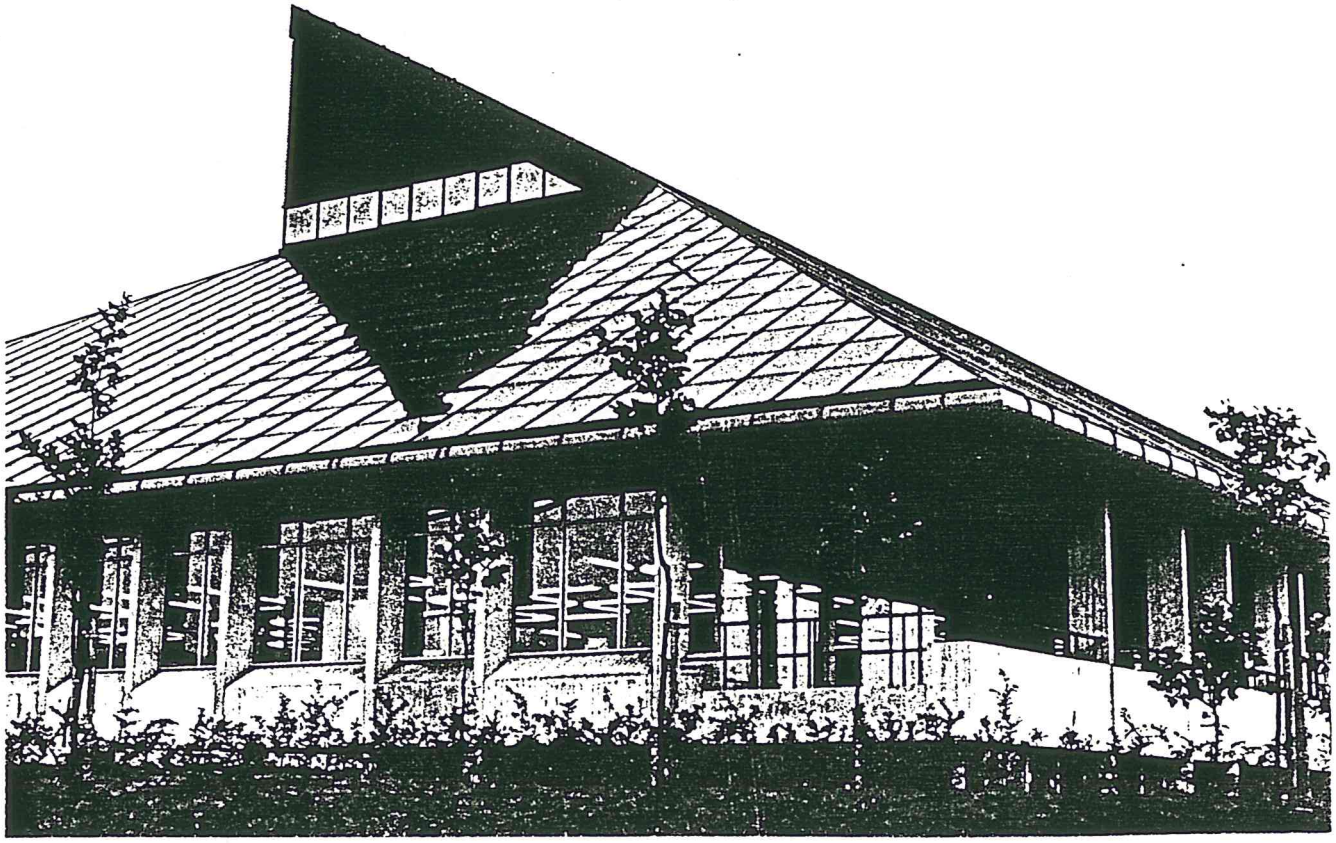
Een representatief beeld van moderne architektuur in het Kortrijkse is het opzet van de tentoonstelling in "'t Kanaal" en het architektuurparcours met minibusjes in de regio. ARCHIPEL reserveerde alvast 3 busjes van 8 personen. De busjes vertrekken stipt om 14u.00 aan 't Kanaal en keren terug rond ± 17u.30. Voor en na de bustrip is er gelegenheid de tentoonstelling te bezoeken.
Praktisch - voor 's middags : in 't Kanaal is een cafetaria.
Deelname aan het geleide busparcours kost 750 F (studenten 550 F. Dit omvat tevens toegang tot de tentoonstelling (die anders 100 F kost). Bezoekers aan KOMA krijgen bovendien 50 % reduktie op de toegangsprijs van INTERIEUR dat van 18 tot 29 oktober doorgaat in de Hallen. Betaling gebeurt ter plaatse.
Om ons toe te laten het aantal busjes eventueel tijdig op te drijven, vragen wij u vanaf heden te bellen naar tel. 059/70.21.80 (tijdens de werkuren) en uw plaats te reserveren ten laatste vóór 17 oktober 's avonds. De eerste 24 plaatsen zijn reeds gereserveerd, de volgende busjes boeken we à rato van de belangstelling. Bij overboeking, hebben leden voorrang in volgorde van opbellen.
Het busparcours zelf is een keuze uit onderstaande lijst die we representatief vonden in het aanbod van zo'n 100 voorgestelde werken (waarin we vooral recente werken op het oog hadden). Uiteraard is de keuze te ruim voor een namiddag. De organisatoren van KOMA stellen uit deze lijst nu een trip samen, afhankelijk van de mogelijkheid de werken ook binnen te kunnen bezoeken. Wat we dus precies hieruit zullen bezoeken, kunnen we vandaag (1 oktober) nog niet meedelen.

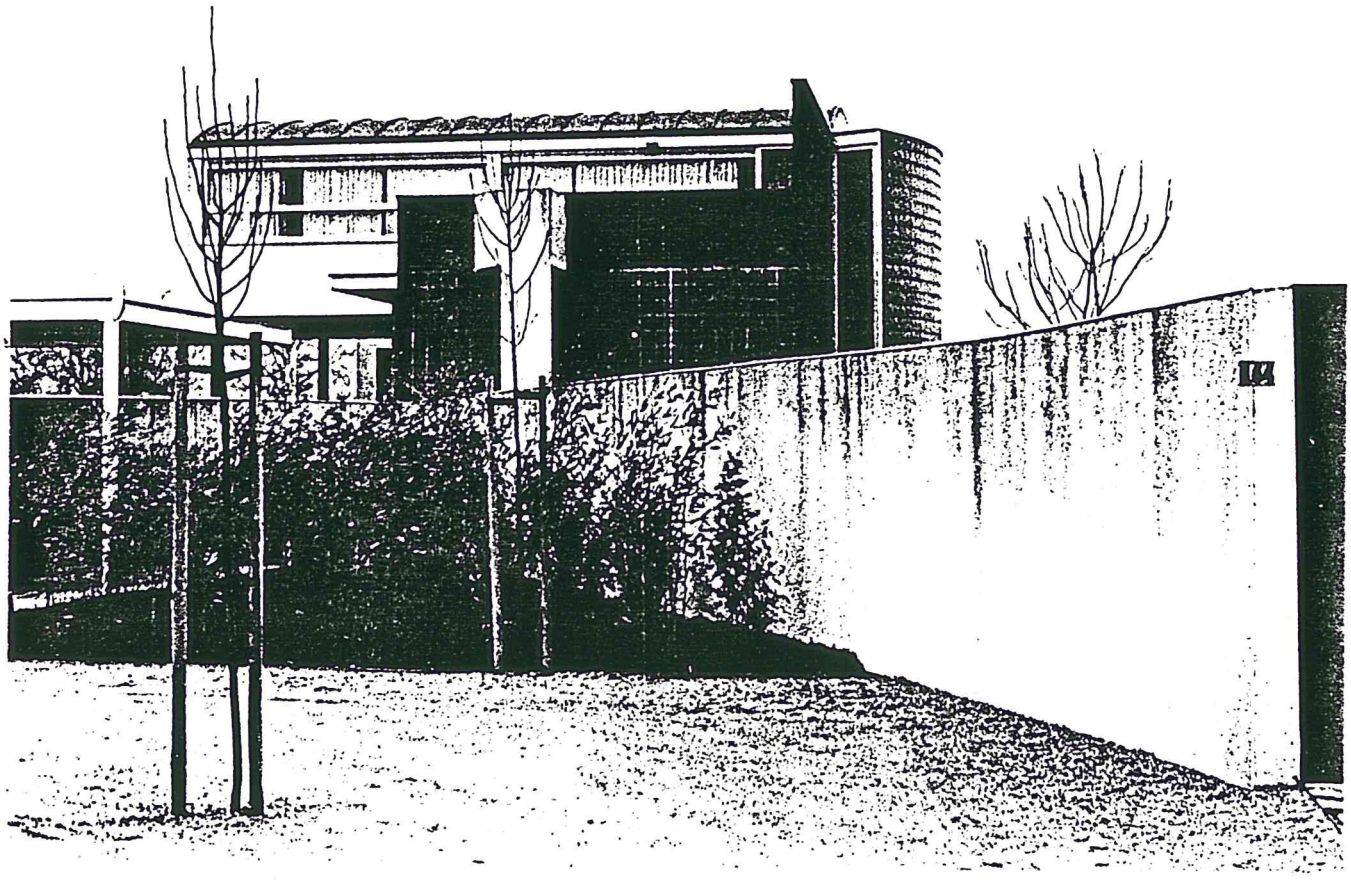

telefonische reservatie 059/70.21.80 verplicht **vóór 17 oktober.** (woensdagnamiddag)

. advokatenkantoor Fourneau Waregem - F. Delmulle 1986

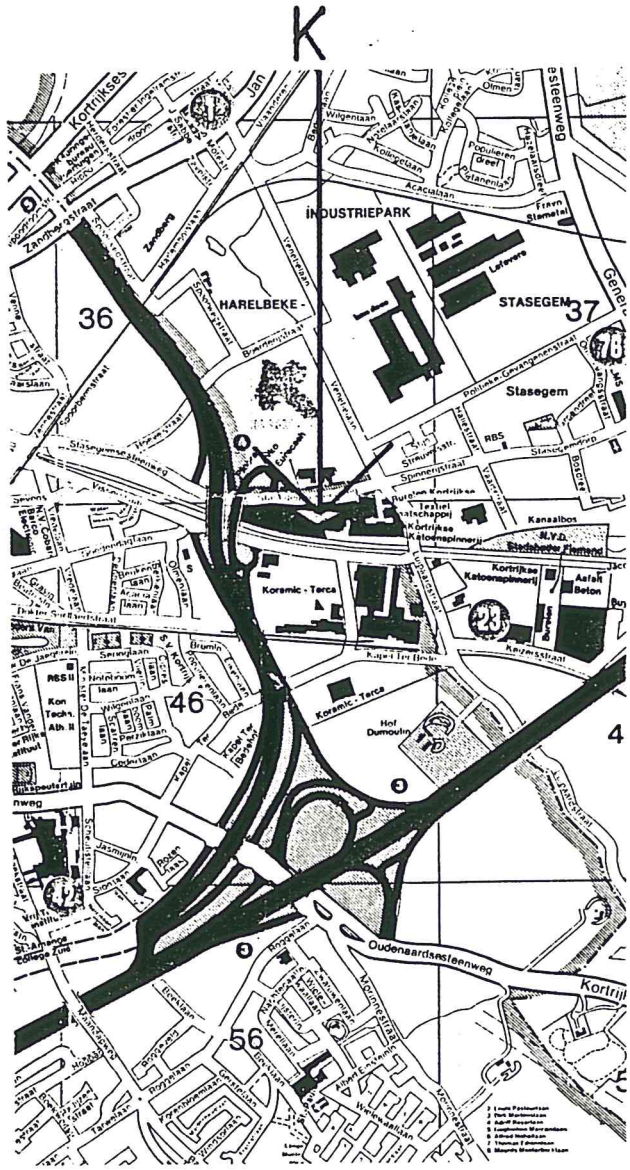
Verbouwhede, P. Vandekerkhove

F. Delmulle

regio :

. advokatenkantoor Fourneau Waregem - F. Delmulle 1986
. Espeel Constructies Rumbeke - A. Vande Kerckhove 1989 (met tentoonstelling stoelontwerpen)
. kantoorgebouw Sofinal Waregem - J. Verbouwhede, P. Vandekerkchove 86-88
. bureaugebouw Fenestra Wortegem - F. Delmulle 1988
. woning Bourgeois Roeselare - C. Grimonprez 88-89
. woning Verriest-Nuyttens Zwevegem - M. Herman, B. Vandemarcke 1989
. eigen woning arch. Van Gheluwe Bellegem - arch. bur. Norm 1972
. woning Sioen D'Autruy Roeselare - J. Vandeweghe 1988
. woning Dr. Vandendriessche Izegem - Planning 1989
. woning H. Steenhoudt - W. Steenhoudt, B. Rabaye 1983
. woning Nys Anzegem - S. Beel 1986
. woning S. Vandecasteele - A. Degeester 1985
. woning Libeer - J. Crepain 88-89

Kortrijk :

. uitbreiding stedelijk museum - Planning 88-89
. dansopleid. + bakkerij Beyls - bur. Norm 1984
. Leiedal - bur. Norm 79-82
. Patria - bur. Norm 79-84
. eigen woning arch. F. Cnockaert 1989
. eigen woning arch. G. Devolder 1987
. eigen woning arch. E.J. De Meyere 1985

randgemeenten :

. woning en atelier Coeman Bellegem - F. Vanoutryve 1989
. woning Maeyers-Maertens Marke - Planning 1968
. woning Jult-Mulliet Marke - A. Degeyter 1967
. woning Gits-Lepage Marke - E. Vanassche 76-77
. woning De Mol Marke - P. Robbrecht, H. Daem 79-83
. woning Vanslembrouck Kuurne - R. Decorte 1981
. vlasroterij verbouwing - G. Devolder 1989
. woonerf Hullekensstraat - Planning 1978
. "Ten Groenen Boomgaard" Kuurne - L. Hagen, P. Huyghebaert 1989
. VAG garage Vanderhaeghen 't Hoge - F. Delmulle 1990

archipel

Ter gelegenheid van ons 10-jarig bestaan (ARCHIPEL werd in januari 1980 gesticht en ging van start op 18 maart 1980), dachten we in mei 1990 een gelegenheidspublikatie uit te geven met daarin een brede waaier van opinies over "architektuur in Vlaanderen". Hoe kijken Vlaamse architekten, kritici en anderen tegenover de huidige situatie van de architektuur in Vlaanderen aan ?
We hadden daartoe begin 1990 de vele tientallen voordrachtgevers en deelnemers aan debatten die in de afgelopen jaren bij ARCHIPEL aan bod kwamen de vraag gesteld een kort artikel te schrijven over dit tema ... Gezien de breed uiteenlopende benaderingen van die sprekers, hadden we ons verwacht aan een boeiende en representatieve konfrontatie.

Het idee was wat te naief. Zo bleek. De beruchte uitspraak van Geert Bekaert :"wie over architektuur wil spreken, sta op en zwijge" werd letterlijk toegepast.
Op de 60 aangeschrevenen kwamen 6 artikels binnen : architekten Bob Van Reeth, Jan Tanghe en Werner De Bondt, architektuurpublicist Marc Dubois en tuinarchitekten Paul Deroose en Christiaan Vermander stuurden ons een bijdrage. Johan Van Geluwe stuurde twee van zijn befaamde posters. Architektuurpublicist Geert Bekaert en architekt Barbara Vanderwee vonden het initiatief prachtig maar moesten helaas verstek geven wegens tijdsgebrek. De vooropgestelde datum werd verschoven van mei tot september, maar leverde jammer genoeg geen aanvullende artikels.
We hadden het moeten weten. Akteurs op een architektuurscène krijg je met geen stokken aan het schrijven over die architektuurscène. Het valt te begrijpen... Wegens het te beperkt materiaal vervalt dus het idee van een lijvige bundeling van enkele tientallen uiteenlopende meningen over architektuur in Vlaanderen vandaag.

De boeiende bijdragen die ons werden bezorgd, en waarvoor we de auteurs danken, wllen we echter niet laten verloren gaan en publiceren we dan ook via dit bulletin... Hieronder : de bijdragen van Werner De Bondt, Paul Deroose, Marc Dubois en Christiaan Vermander. In november : Jan Tanghe, Johan Van Geluwe en bOb Van Reeth.

DE HUIDIGE ARCHITEKTUURSITUATIE IN VLAANDEREN

Paul DEROOSE

Indien we aannemen dat architektuur - evenals andere (kultuur)uitingen - een fysische expressie is van de tijdsgeest, dan kunnen we stellen dat het beeld van onze bebouwde omgeving een foto is van onze huidige maatschappij.
Indien we ontevreden zijn met dit beeld, dan moeten we ons veeleer gaan bezighouden met de kultuurpolitiek of de politiek "tout court", en via deze veranderingen bewerkstelligen, dan ons te beklagen over de symptomen van een toestand. Hoe ontstaat, evolueert en verandert de "tijdsgeest" ? Wat bepaalt het denken en voelen van een volk ? Is de architekt een filosoof, een generator van sociale en kulturele ideeën of is hij de vertolker ervan ? De complexiteit en veelvuldigheid van impulsen en faktoren die samen onze "kultuur" definiëren is uiterst moeilijk te vatten.
Moeten we leren aanvaarden dat een demokratisch systeem per definitie "le triomphe de la médiocrité" is, zoals een politikus het ooit eens uitdrukte. Kijken we naar het beeld van onze maatschappij met de verwachtingen van ideële (?) architekturale en urbanistische concepten die alle onder andere politieke systemen gerealiseerd werden ? Het waren meestal absolutistische of elitaristische systemen die gepaard gingen met voor ons onaanvaardbare sociale onderdrukking.
Als politiek systeem is de demokratie feitelijk nog jong, en voor heel veel verbeteringen en verfijning vatbaar. De problematiek van de avant-garde in het demokratisch systeem zal wellicht steeds bestaan, omdat een demokratie per definitie nooit extreme tendensen massaal overneemt.
Daarnaast leven we ook in een systeem met vrije kapitalistische marktekonomie, d.w.z. dat het aspekt "winst" en "macht" overal aanwezig is. Die faktor is eveneens afleesbaar in onze planologie, stedebouw en architektuur. Het fenomeen bestrijden zonder de oorzaken te bestrijden zal weinig meer dan frustraties opleveren. En als de ekonomie (lees het kapitaal) te veel macht heeft, dan is dat geen architektuurprobleem maar eerst en vooral een politiek probleem.

"ARCHIPEL" is echter geen politieke organisatie. ze wil "professionelen en geïnteresseerde buitenstaanders aan het denken zetten over architektuur als **kultureel** fenomeen". Echter zal men steeds indachtig moeten zijn dat architektuur ook een politiek en ekonomisch fenomeen is; evenals er een band bestaat tussen politiek, ekonomie en kultuur.
Tenzij we onze belangstelling beperken tot de taak die de architekt vervult als vormgever van de in andere domeinen van onze maatschappij genomen beslissingen. Komt het de architekt toe te beslissen over wat waar gebouwd wordt ? Is hij daartoe opgeleid ? Hooguit kan hij als stedebouwkundige of planoloog de uitvoerende en wetgevende macht adviseren, maar beslissen doet hij niet. Veel incapable en/of gefrustreerde architekten liggen dwars in diensten van Stedebouw en Planologie, of slagen er blijkbaar niet in de politici ertoe te bewegen degelijke architekten aan te stellen voor overheidsopdrachten.
Noch de Belgische Staat, noch de Vlaamse Gemeenschap, noch onze gemeenten kunnen een voorbeeld genoemd worden inzake het voeren van een bouwpolitiek met een kulturele dimensie, de schaarse uitzonderingen daar gelaten. We moeten leren kijken naar de resultaten in concreto : "De beelden bezien met ogen die niet door gewenning verblind zijn : ik denk o.a. aan Harelbeke, Izegem, Wetteren, Deinze, enz...

Kunnen we hier tevreden zijn met de wijze waarop de architektenstand haar taak volbrengt ? Indien neen, en voor zoverre dat aan tekortkomingen van kollega's ligt, dan wordt de kwestie delikaat. Dan moeten we kritiek leveren op het werk van kollega's. Nu hebben we geen al te grote (lees helemaal geen) traditie voor akademische diskussies. Hieronder versta ik - een diskussie waar men over één bepaald onderwerp redetwist vanuit verschillende professionele standpunten zonder de persoonlijke integriteit van de oponent in vraag te stellen.
Onder professionelen zal een gezonde kritische diskussie, waarbij alle deelnemers zich opleggen klare en duidelijke taal te spreken - geen kryptische uitdrukkingen of modieuze slagzinnen die nauwelijks begrepen worden - heel wat verheldering brengen voor alle partijen.

Ik heb heel dikwijls ervaren dat het riskant

is kritiek te leveren, aangezien de betrokkene dit algauw als een aanval op zijn persoon gaat ervaren.
Daarentegen zien we hoe bijvoorbeeld in de film- en teaterwereld elke nieuwe produktie uitgebreid gerecenseerd wordt in de pers en op de radio en televisie. Daarbij wordt ook de negatieve kritiek niet gespaard. Kritiek die met argumenten gestaafd is speelt immers een belangrijke rol in het proces van kwaliteitsvorming.
Missen we hierbij in ons land niet architektuurcritici die architektuur kunnen recenseren vertrekkend vanuit het aanvoelen en ervaren van de leek, geschreven in de taal van de leek ?
Ik ervaar dat men, bij ontstentenis van voornoemde debatten, kiest voor het "in focus" plaatsen van wat men wel kwalitatief goed vindt. Men keert zich af van al die slechte dingen en verwarmt zich aan fonkelende sterren. Houdt dat niet in dat men dan misprijzend 90 % van de kollega's lukratief laat voortboeren ?
Anderzijds heeft de Belgische overheid door een schijnbaar systematisch miskennen van eigen architektuurtalent een aantal architekten in een gefrustreerde situatie gebracht die hen ten dele verbitterd heeft en ten dele gestimuleerd om nog verder te gaan in een oeuvre dat onbegrepen is door de massa. (Daardoor worden ze veroordeeld om voor een elite te werken die hen soms al evenmin begrijpt als de massa).
Zijn wij als Vlamingen (of Belgen) daarenboven niet behebt met een typische frustratie die nauw verwant is met onze nationaliteitsproblematiek. Waardoor we zoveel moeite hebben om kwaliteit van eigen bodem te herkennen en te erkennen ? Zodat we rusteloos naar het buitenland trekken en thuis komen met beelden die we hier persé willen introduceren, maar die elders gegroeid zijn? Moet architektuur niet immer zijn band met een volk en een land bewaren ?
Wat is er overgebleven van het sociale discours van pakweg 20 jaar geleden ? Zijn we niet in een extreme vormelijkheid terechtgekomen samen met het individualisme en de afbraak van het solidariteitsmodel ? Of zijn we definitief in de internationale stijl gestapt, en is Oostende gelijk aan San Juan, Gent = Bologna en Kortrijk = Montpellier ? Heeft men niet gezegd dat het ééngemaakte Europa de kulturele verscheidenheid zou ten goede komen ? Moeten we ons niet hoeden voor naäperijen van Italiaanse of Spaanse of Franse idolen ? Idolatrie is hoedanook een kwalijk verschijnsel. Elk architekt die zichzelf respekteert, zal streven naar een klaar gedefinieerde eigen visie op de architektuur, zal hieraan trouw zijn en zal door zijn praktijk weliswaar evolueren, maar zich strikt onthouden van het kopiëren van door anderen bedachte vormoplossingen. Het is evident dat men beïnvloed zal worden door deze of gene min of meer vermaarde architekt. Maar die band zal berusten op een eerlijk geestesverwantschap dat geen oppurtunistische doch zuiver akademische motieven heeft.
Ten slotte dit : het meest markante feit op het vlak van Stedebouw en Architektuur is het genadeloos wegbouwen van de laatste restanten landschap die Vlaanderen nog kent. Hier en daar zal er nog een "reservaat" bij wet beschermd, overblijven, zodat we er vanuit de chaotische urbanisaties met de auto kunnen naartoe rijden. Het landschap als drager van elke menselijke aktiviteit wordt onverminderd verkracht. In die kontekst is het architektuurstijldebat misschien een ridikuul dispuut. Hopelijk zal de vraag naar onversneden kwaliteit blijven bestaan, en zal de overheid het belang ervan ooit nog inzien.

Paul DEROOSE
maart 1990

DE HUIDIGE ARCHITEKTUURSITUATIE IN VLAANDEREN

Werner E. DE BONDT

Het gaat niet goed met de architektuur in ons land : de toren van de katedraal van Antwerpen draagt nog steeds die afschuwelijke horloge. Het instrument is zelfs pas ten koste van een hoog bedrag gerestaureerd. Op een ogenblik dat ongeveer alles wat wij bezitten een tijdsaanduiding heeft, is het niet meer zinvol op de kerktoren vier licht van elkaar verschillende uren te tonen. Maar vooral zou men verlangen dat een meesterlijk stuk architektuur die de katedraal zeker is, volledig zichzelf zou mogen zijn. En dat men het zou ontdoen van negentiende eeuwse toevoegingen die voor de oorspronkelijke architekten zeker onverdraaglijk zouden zijn.

In Antwerpen is er ook een plek waar architektuurtentoonstellingen worden gehouden : De Singel. Dat gebouw van Stijnen, een meesterwerk, wordt ontsierd door opgehangen vodden die in een onbestaande taal willen aankondigen waar het daar gevestigde kultureel centrum mee bezig is (tento ?!). Het enige stuk architektuur waarvoor de direktie daar verantwoordelijk is wordt daarmee aangetast op een vernietigende wijze.

Ook op de Stadschouwburg hangt een vod, die nu al jaren het feestelijke van het teatergebeuren moet illustreren, maar door weer en wind bewerkt, ondertussen alleen nog verwijst naar de ellende in de KNS (waar niemand nog gaat kijken).

Het zijn kleinigheden die aantonen dat we niet van gebouwen houden, dat we geen architektuurkultuur hebben. Het is een van de honderd redenen waarom het niet goed gaat.

WERNER E. DE BONDT

20 februari 1990

ARCHITEKTUURSITUATIE IN VLAANDEREN ANNO 1990

Marc DUBOIS

Archipel tien jaar; de jaren tachtig zijn voorbij. Met een aantal andere architekten heb ik van nabij de oprichting van de vereniging meegemaakt. Als mijn herinneringen goed zijn, deed ik het voorstel voor de logo; een sterk vergrote tekst uit Van Daele. Belangrijk zijn echter de drijfveren bij de tot standkoming van dit initiatief. Velen waren ontevreden met de werking van de bestaande beroepsverenigingen; deze beperkten zich tot het geven van eenheidsprijzen voor muurovernamen en het organiseren van "culinaire" bedrijfsbezoeken ... Van enige informatie over architektuur, laat staan een architektuurdebat, was geen sprake. Archipel is ontstaan vanuit een noodzaak van een bredere architektonische informatie. Door de inzet van velen, en in het bijzonder deze van Marc Felix, ontstond een kontinuïteit van aktiviteiten binnen Archipel.
Bij de oprichting had men ook het voornemen om regelmatig projekten en realisaties van leden te bespreken. Het is spijtig dat dit nauwelijks is gebeurd. Aan de grote angstvalligheid om zijn werk ter diskussie te brengen is met de oprichting van Archipel weinig veranderd.

Sinds de oprichting van de Stichting Architectuurmuseum in 1983 tracht ik de aktualiteit van zo nabij mogelijk te volgen. Het probbleem is echter te weten te komen wat er in Vlaanderen gebeurt. In de jaren tachtig onstond een grotere publieke interesse voor architektuur. Verschillende faktoren hebben hier meegespeeld. De exposities in de Singel, de Fondation pour l'Architecture en de S/AM kregen vooral via de pers een groter publiek respons. Ook een manifestatie als "Architectuur als Buur" in 1988 te Gent sensibiliseerde het grote publiek voor architektuur.
De grote belangstelling voor architektuur is een internationaal fenomeen van de jaren tachtig. Voor vele buitenlandse politici, met president Mitterand op kop, werd architektuur een wezenlijk onderdeel van hun aanwezigheidsstrategie. Vooral door het uitnodigen van buitenlandse ontwerpers voor belangrijke meervoudige opdrachten speelden zij in op het groter besef van de impakt van ons gebouwd milieu; een aspekt van een ruimtere bewustwording van het milieu in zijn totaliteit.
Dat onze politici in de jaren tachtig hiervoor nauwelijks aandacht toonden is een realiteit. Misschien kan dit proces op gang komen na een aantal initiatieven als de meervoudige opdracht voor een Sea Trade Center in Zeebrugge, de wedstrijd "Stad aan de Stroom" en de geplande meervoudige stedebouwkundige studie voor het Hallengebied in Kortrijk.
Dat Vlaamse overheid in de jaren tachtig getoond heeft dat ze geen belangstelling heeft voor architektuur, komt het best tot uitdrukking bij de realisatie van twee nieuwe kantoorgebouwen te Brussel : het Markiese- en het Bouwdewijncomplex. Deze ondermaatse, pretentievolle gebouwen zullen voor generaties het symbool zijn van de Vlaamse aanwezigheid te Brussel, de Europese hoofdstad ! Toch zijn er een aantal positieve aspekten. Een jonge generatie profileerde zich met een aantal zeer interessante realisaties. Zelfs internationale architektuurtijdschriften ontdekten België ...
De jaren negentig zijn zeker niet goed gestart voor de architektuur in Vlaanderen. In januari gaf het Antwerps stadsbestuur de toestemming de Koninklijke Stapelhuizen te slopen; een historische vergissing zonder weerga. De wijze waarop burgemeester Cools de Amerikaanse architekt Richard Meier inschakelde als een "joker en deo ex machina" om de sloping te forceren, is een prachtig staaltje hoe men een diskussie kompleet kan negeren. Nu reeds doen de geruchten de ronde dat het projekt Meier er niet zal komen ...
Op twintig februari werd een bouwaanvraag ingediend voor een terrein gelegen aan de Dumortierlaan te Knokke. Geen schokkend nieuws, ware het niet dat men hiervoor de unieke woning De Beir, ontworpen door architekt Huib Hoste wil slopen. Dit subliem meesterwerk uit 1924 van een van onze belangrijkste Vlaamse bouwmeesters wordt zelfs internationaal aangegeven als een monument van de 20e-eeuwse architektuur. Reeds in 1979 (te lezen elf jaar !!!) deed ik het voorstel dit topwerk van ons reent bouwkundig erfgoed te beschermen. In 1988 plaatste minister Dewael woning De Beir op de voorontwerpplijst, maar een definitieve opname op de monumentenlijst door minister Waltniel laat nog steeds op zich wachten. Als een minister dit woonhuis laat slopen, dan mag men gerust stellen dat hij geen, maar ook geen enkele visie heeft op monumenten-

beleid. Ook de architekten gaan hier niet vrijuit. Een bouwaanvraag voor deze locatie te Knokke is ondertekend door een architekt wat inhoudt dat hij onrechtstreeks zijn fiat geeft voor de sloping van woning De Beir. In de deontologische voorschriften staat zeer duidelijk te lezen dat een architekt zich bewust moet zijn dat zijn werk een positieve bijdrage moet zijn voor onze leefomgeving. Een banaal appartementsgebouw kan nooit de waarde hebben van dat wat er staat; bijgevolg negeert de architekt de deontologische normen. Dat een Orde van Architekten hierin geen principieel standpunt inneemt bewijst nogmaals dat een dergelijke organisatie zichzelf continue overbodig maakt. Iemand die meewerkt aan een brutale aanslag op ons patrimonium wordt door de Orde een hand boven het hoofd gehouden ...*(n.v.d.R. : Enkele maandan nà het schrijven van dit artikel, is minister Waltniel gelukkig ingegaan op de alarmkreten van diverse kanten en werd de beschermingsprocedure verdergezet).*

Half februari kregen de architekten Thomaes, Meersman en Driesen het bericht dat de jury voor het Belgische paviljoen voor Sevilla hun inzending heeft geprimeerd. Dat er een open wedstrijd werd uitgeschreven voor onze aanwezigheid op een belangrijk internationaal gebeuren, is toe te juichen; het de-politiseert de opdrachtentoekenning en biedt aan talentvolle ontwerpers de kans zich te profileren. Het verder verloop wordt weer een lachertje en getuigt nogmaals dat men de architekten voor de gek houdt. De commissaris-generaal Dumont besliste dat het winnend projekt pas aan de pers wordt getoond op het ogenblik dat het projekt is herwerkt !!!! De tachtig andere deelnemende architekten kregen het winnend projekt nog niet eens te zien ... "staatsgeheim". Zij kregen enkel een vage belofte dat er wel eens een kleine tentoonstelling zal komen... opnieuw blijft de Orde de stilte bewaren ...

Marc DUBOIS
22 maart 1990

* de eerste logo waarvan sprake hierboven

ar'chipel (<Gr.-Lat.), m. (-s), 1. zee waarin een groot aantal eilanden en eilandengroepen niet zeer ver van elkaar verwijderd liggen; — 2. die eilanden zelf

archtect' (architekt) (<Gr.), m. (-en), bouwmeester, iem. die de plannen voor gebouwen ontwerpt en op de uitvoering daarvan het toezicht houdt.

EEN VISIE OP HET VLAAMSE LANDSCHAP

Christiaan VERMANDER

Als men het vliegtuig neemt vanuit Kopenhagen tot Brussel, overvliegt men op een hoogte van zowat 10.000 meter 4 landen. Denemarken kenmerkt zich landschappelijk door zijn blokvormige landinrichting; Duitsland door zijn veelhoekige grote percelering; Nederland door zijn smalle zeer lange belijningen; en Vlaanderen, ons land, lijkt me één grote 'hutsepot' te zijn. Hoe komt dat ?

"Het landschap vormt de mens, de mens vormt het landschap", een oude gedachte die me niet los laat, en toch... Professor Ch. Vermeersch verwijst (misschien terecht) naar Los Angeles als hij Vlaanderen beschrijft; alsof Vlaanderen eveneens die grote stad wordt, volgebouwd, volgepropt met stereotype nederzettingen, woningen. Als je door Los Angeles rijdt op de high-ways, wordt je zeker niet 'high', eerder 'down'. L.A. is zelfs geen Vlaamse 'hutsepot' meer, erger; je wordt het zo beu als koude pap. En nochtans, 600 km hogerop aan diezelfde Pacific, ligt San Francisco. Daar adem je; omzeggens nergens 'schendingen van het netvlies' te bespeuren, geen benauwdheid, maar een geordende stad met ruimte, en dit harmonisch aanvoelend, zowel in zijn geheel als fragmentair bekeken. Hoe komt dat ?

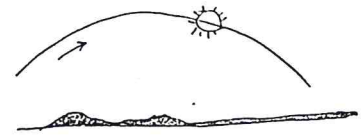
Is het niet zo dat, meer dan in andere Europese landen, Vlaanderen doortochten van ten strijde trekkende legers heeft doorstaan, en zelf heel wat oorlogen gekend heeft ? Na de bloeiperiode van de 17de eeuw heeft men in plaats van 'schoonheid' steeds 'zekerheid' moeten opzoeken. Daarenboven zijn we geboren 'commerçanten' omdat ons land nu eenmaal een doorvoerland geweest is, en dit zowel van noord naar zuid, als van west naar oost. Deze beide faktoren zijn, voornamelijk na deze eeuwwisseling, een nog grotere rol gaan spelen. Zekerheid nam de plaats in van de hoogste waarde, en in onze bedrijvigheden kenmerkten we ons als goede handelaars. Ons beschermen uitte zich in ons 'groot maken', daarom onze kasten van villa's, onze grote tuinen. Handel drijven langs hoofdwegen leidde tot de zo typisch Belgische lintbebouwing (met daaruit voortvloeiend een even specifiek achterland). Ook vandaag zien we eenzelfde fenomeen opduiken. De zogezegde ringkultuur. Niet zozeer omdat er daar industriegronden liggen, maar voornamelijk om het 'gezien' zijn, de 'image-building'. De gebouwen lijken blokvormige buffers die andermaal het luidruchtig wegverkeer scheiden van het achterland. Interessant.

Vlaanderen, zoals Nederland voornamelijk gevormd vanuit de middeleeuwen, met 'gegroeide' strukturen; heeft de tweede nota van de ruimtelijke ordening niet gekend. Onze noorderburen wel. Deze nota gaf richtlijnen aan die gerespekteerd bleven ... Niet alleen kwamen de gewestplannen te laat bij ons, maar op de kaarten zag men reeds de gedeelde vreugden en smarten ... Ons land, dat politisch overgedimensioneerd is, en zich verstopt achter een berg van burokratische aangelegenheden, en nog steeds (dus zo gegroeid) de louter kommerciële waarden als rijkdom ziet; groeit inderdaad verder als een vuilnisblet waarop vetgemeste ratten rondlopen. Ratten dromen niet, ze vreten alleen maar...

Ik stel de hele Vlaamse situatie nogal 'cru', maar zij die nog durven te dromen, kunnen hun grenzen verleggen; en dit is pas rijkdom ! Zo ontstaat de doordachte visie, de kracht van de ruimtelijke strukturen, de vreugde van landschappelijke schoonheid... Ik droom van een land waar (in onze disciplines) de deskundigheid het niet hard meer te verduren heeft, waar gelauwerde projekten niet in de kast blijven liggen of in een verwaterde versie uitgevoerd worden, waar er zelfrespekt mag zijn, waar er geen spirituele armoede meer is, ... Vlaanderen, mijn land, waar gegroeide eigenheid, nu positief ruimtelijk mag verwerkt worden, waar hagenlandschappen of agrarische tuinen bestaan, of waar de schoonheid zekerheid geeft (zoals eertijds de Quatrocentoperiode in Toscanië), waar Leopold II, na zijn hutsepot gegeten te hebben, wandelt in zijn lang uitgestrekte lanen met hun grootse gebouwen, verweven met de vrijheid van ons werken en wonen. De hofdames worden nog vrolijker, de (landschaps-)architekten ook !

Christiaan VERMANDER
landschapsarchitekt BVTL

21 februari 1990

archipel
VZW

ARCHIPEL
VZW

is een architektuurvereniging die zich richt tot architekten, andere professionelen en belangstellenden in architektuur, en via architektuurvoordrachten, debatten, trips en architektuurreizen belangstelling wil aktiveren voor architektuur als kultuur.
De meeste voordrachten gaan door in 't Leerhuys, Groeninge 35, Brugge.
Leden : gratis; niet-leden : 200 F inkom.

- een abonnement op het maandelijks uitnodigingsbulletin : 500 F
- lidmaatschap (inkl. abonnement) : 2000 F (1000 F voor stagiairs en studenten).

rekening vzw ARCHIPEL :
750-9072064-06

sekretariaat vzw ARCHIPEL :
Veldstraat 65, 8200-Brugge

inlichtingen bij :

Marc Felix — voorzitter
Koningstraat 43A,
8400-Oostende
tel 059/70.21.80 bureau
tel 059/70.01.58 privé
fax 059/70.81.98 bureau

Philip Cardinael — sekretaris-penningmeester
Veldstraat 65,
8200-Brugge
tel 050/33.19.66 bureau
tel 050/38.65.01 privé
fax 050/33.52.43 bureau

Jan Vandewalle
St.-Jansstraat 20
8000-Brugge
050/33.63.56 bureau
050/34.41.30 privé

Jean-Pierre Ostin — sponsoring
Sangattenstraat 8
8460-Koksijde
tel 050/33.07.91 bureau

Rik Scherpereel — verzending bulletins
Beisbrockdreef 16
8490-Varsenare
050/38.71.66

Freddy De Schacht
Pockestraat 1
8080-Ruiselede
051/68.96.75

Eugeen Vanassche
sponsoring
P. Debbautstraat 6
8000-Brugge
tel 050/38.22.62 bureau
tel 050/81.16.42 privé
fax 050/38.28.62

Michel Van Langenhove
zaal
Kon. Elisabethlaan 76
8000-Brugge
050/33.78.44